

УДК 327.7(ЄС):331.556.4.314.74

Слейко І.В.

кандидат економічних наук,
доцент кафедри міжнародних економічних відносин
Факультету міжнародних відносин
Львівського національного університету імені Івана Франка

«БЛАКИТНА КАРТА» ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАЛУЧЕННЯ ВИСОККВАЛІФІКОВАНОЇ РОБОЧОЇ СИЛИ КРАЇНАМИ-ЧЛЕНАМИ ЄС

«BLUE CARD» AS A TOOL FOR INVOLVEMENT OF HIGH-SKILLED LABOR FORCE BY EU MEMBER STATES

АНОТАЦІЯ

У статті розглянуто сучасні проблеми ринку праці, з якими зіткнулися країни-члени ЄС, проаналізовано особливості реалізації міграційної політики ЄС щодо заохочення імміграції висококваліфікованих працівників. Також розглянуто передумови введення «Блакитної карти», критерії та умови її наданням країнами-членами ЄС.

Ключові слова: міграційна політика, «Блакитна карта», висококваліфікована робоча сила, трудова міграція, країни-члени ЄС.

АННОТАЦИЯ

В статье рассмотрены современные проблемы рынка труда, с которыми столкнулись страны-члены ЕС, проанализированы особенности реализации миграционной политики ЕС поощрению иммиграции высококвалифицированных работников. Также рассмотрены предпосылки введения «Голубой карты», критерии и условия ее предоставления странами-членами ЕС.

Ключевые слова: миграционная политика, «Голубая карта», высококвалифицированная рабочая сила, трудовая миграция, страны-члены ЕС.

ANNOTATION

The paper presents modern problems of the labor market encountered by the EU member states. The peculiarities of migration policy realization on encouraging high-skilled workers immigration are analyzed. The conditions of implementation of the Blue Card Directive, criteria and conditions of its issuing by the member states are considered.

Keywords: migration policy, Blue card, high-skilled labor force, labor migration, EU Member States.

Постановка проблеми. Протягом останніх років ЄС переживає ряд проблем таких як: старіння населення, нестача робочої сили в певних галузях, тиск на систему соціального забезпечення тощо. Частка висококваліфікованих фахівців на європейському ринку праці є набагато нижчою, ніж в Австралії, Канаді і США.

Імміграційна політика щодо висококваліфікованих працівників (High-skilled immigration) і її узгодження між країнами-членами ЄС стала важливою частиною Лісабонської стратегії ЄС [9]. Рух висококваліфікованої робочої сили в межах ЄС є незначним, саме тому країни-члени ЄС залучають кваліфікованих працівників із третіх країн, як з допомогою інструментів національної політики так і використовуючи схему недавно впровадженої в ЄС «Блакитної карти» (Blue Card). «Блакитну карту» можна розглядати, як своєрідний аналог американської «Зеленої карти» (Green Card).

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Аналіз чисельних наукових досліджень, присвячених міграційним процесам дозволяє стверджувати, що дане питання з роками не втрачає своєї актуальності. Проблема міграційної політики країн-членів ЄС займалися такі українські вчені: А. Гайдучкий [2], О. Малиновська та інші. Проте цілком закономірно, що питаннями міграційної політики країн-членів ЄС та особливо проблемами впровадження «Блакитної карти» мігранта займаються європейські дослідники, зокрема: E. Carmel, L. Cerna [9], P. Ciaian [14], R. Goldirova [12], D. Kancs [14], K. Nailbronner [13] та інші.

Виділення невирішених раніше частин загальної проблеми. Дослідження особливостей формування та реалізації міграційної політики ЄС у контексті вирішення проблеми залучення висококваліфікованої робочої сили на європейський ринок праці.

Формулювання завдань та цілей статті. Метою статті є проаналізувати імміграційну політику ЄС щодо висококваліфікованих працівників, дослідити відмінності умов та правил наданням «Блакитної карти» у країнах-членах ЄС.

Виклад основного матеріалу. Очевидно, що європейський ринок праці потребує «вливання» додаткової робочої сили, тобто трудових мігрантів для вирішення ряду проблем, що виникли на європейському ринку праці протягом останніх років. Для прикладу, у країнах-членах ЄС до 2020 року в галузі охорони здоров'я очікується дефіцит фахівців у розмірі близько 1 млн осіб (а з урахуванням допоміжного медичного персоналу дефіцит складатиме близько 2 млн фахівців). Також до 2015 року, за оцінками фахівців, нестача працівників у галузі інформаційно-комунікаційних технологій складатиме 700 тис. робочих місць [9]. Крім того, європейському ринку праці зараз потрібні нові стимули розвитку з метою уникнення негативних наслідків економічної кризи та покращення створення нових робочих місць, стимулювання легальної трудової міграції.

Особливу увагу ЄС приділяє заохоченню висококваліфікованої імміграції для ліквідації дефіциту робочої сили, що виникла протягом

останніх років та покращенню демографічної ситуації. Звичайно, основний акцент був зроблений на працівників з країн-членів ЄС. Але оскільки більшість країн-членів ЄС потерпають від подібних проблем, і в рамках ЄС мобільність висококваліфікованих працівників у цілому невелика, то альтернативою є висококваліфіковані фахівці з країн, що не входять у склад ЄС, як тимчасове вирішення вищезазначених проблем.

Проте слід пригадати, що політика та правила ЄС для працівників з країн-членів ЄС та висококваліфікованих мігрантів, що мають громадянство інших країн суттєво відрізняються. Крім того, міграційна політика країн-членів ЄС щодо певних категорій громадян має свої відмінності. Слід лише згадати про прийняті перехідні політики щодо руху робочої сили з нових країн-членів ЄС у 2004 році та в 2007 році. Основними причинами впровадження перехідного періоду були: турбота з приводу високого рівня безробіття в деяких країнах-членах ЄС; загроза зростання рівня безробіття через приплив додаткової робочої сили тощо. Лише Ірландія, Швеція та Великобританія дозволили доступ на свої ринки праці від самого початку. На відміну від відносно невеликого числа трудових мігрантів до 2004 року, з наймасштабнішим розширенням ЄС у 2004 році Швеція, Ірландія і, особливо, Великобританія отримали велику кількість працівників з нових країн-членів ЄС. Політика обмеженого доступу до ринків праці Австрії та Німеччини, двох країн, які здійснювали її протягом максимального терміну завершилися в травні 2011 року (для 10 країн, що вступили в ЄС у 2004 році), а для громадян Болгарії та Румунії – у 2014 році [3]. Це відбулося незважаючи на набуття чинності Лісабонського договору, який призвів до ряду змін у міграційній політиці ЄС щодо вільного пересування осіб.

Звичайно в ЄС неодноразово піднімалося питання щодо єдиної політики в сфері трудової міграції. Проте, існують протиріччя між принципами лібералізації мобільності і селективного закриття ринку праці, які не були вирішені та які продовжують впливати на міграційна політику, у тому числі і щодо питання висококваліфікованої імміграції.

Ще в 2007 році проект Blue Card був представлений президентом Європейської комісії Жозе Мануелем Баррозу. У травні 2009 року Європейська рада прийняла «Блакитну карту» ЄС (Директиву з залучення висококваліфікованих мігрантів в ЄС), а в грудні 2011 року було прийнято Директиву надання єдиного дозволу на працю. Разом вони становили схему під назвою «Блакитна карта» ЄС [10; 11].

Метою такого нововведення було задовольнити потреби Євросоюзу в висококваліфікованих мігрантах. Blue Card – «Блакитна карта» (названа за кольором прапора Євросоюзу) – спеціальний дозвіл на роботу та тимчасове проживання фахівців з інших країн у країнах – членах ЄС.

Як зазначив Жозе Мануель Баррозу: «Трудова міграція в Європу посилить нашу конкурентоспроможність і, отже, наше економічне зростання. Також це допоможе вирішити демографічні проблеми, пов'язані з старінням населення» [11].

Згідно з оцінками комісії, вже зараз існуюча нестача робочої сили й далі наростатиме і досягне свого піку в 2050 році, коли 25 млн європейців звільняться з роботи і одна третина населення буде старше 65 років. Вирішувати цю демографічну проблему пропонується шляхом залучення мігрантів з-поза меж Євросоюзу [7]. Крім того, відомо, що частка висококваліфікованих фахівців на ринку праці в Європі дуже низька – 1,72 відсотка. Для порівняння: в Австралії це 9,9, у Канаді – 7,3, у США – 3,2, у Швейцарії – 5,3 відсотка. Нестача висококваліфікованих кадрів зростає в країнах-членах ЄС на 3 відсотки в рік, а економічний розвиток країн-членів ЄС немислимий без припливу мігрантів [1].

Мета «Блакитної карти» – не просто полегшити в'їзд до країн-членів ЄС висококваліфікованих фахівців, а й забезпечити їх прибуття саме в ті країни, де вони найбільше потрібні. Таким чином кожна країна, що входить в ЄС, буде сама визначати, якого роду фахівці і в якій кількості їй потрібні. При цьому кожна країна-член ЄС зобов'язана в першу чергу надавати робочі місця мігрантам з країн ЄС, а вже потім фахівцям з третіх країн [10].

«Блакитна карта» видається лише після того, як фахівець уклав трудовий договір з компаніями, що розміщені в країнах-членах ЄС. Якщо контракт з певних причин розірваний, а нові пропозиції щодо працевлаштування не надійдуть, іммігрант повинен покинути країну ЄС протягом одного чи двох місяців. «Блакитна карта» гарантує іммігранту ті ж права, якими володіють жителі Євросоюзу (за винятком права на постійне проживання), а також дає можливість викликати до себе сім'ю на час праці в країнах-членах ЄС.

«Блакитна карта» видається від одного до чотирьох років з можливістю продовження (для порівняння, американська Green Card видається на 10 років із можливістю продовження).

«Блакитна карта» є недоступною для мігрантів з країн, що розвиваються, особливо з Африканських країн, де існує проблема так званого «відпливу розумів».

Хоча три країни (Данія, Великобританія та Ірландія) брати участь у проекті «Блакитна карта» відмовилися, більшістю країн ідея була прийнята досить добре [4].

Висококваліфіковані працівники-іноземці, що прибувають у Фінляндію й Німеччину можуть подавати документи на одержання так званої «Блакитної карти» ЄС з 1 січня 2012 року. Як повідомляє інформаційний портал Yle.fi, заявникові на одержання «Блакитної карти» необхідно відповідати декільком додатковим

вимогам, крім тих, які потрібні для одержання звичайного виду на проживання. Так, «Блакитну карту» може одержати тільки людина з вищою освітою, найнята у Фінляндії для виконання кваліфікованої роботи. Місячний оклад має становити як мінімум 4,8 тис. євро, а робочий контракт повинен бути підписаний щонайменше на 1 рік. Видається «Блакитна карта» максимум на два роки. Власник картки одержить соціальну підтримку нарівні з фінами, а члени його родини матимуть право подавати на ТМП (дозвіл на тимчасове проживання) у Фінляндії. Крім того, з початку 2012 року іноземці, що проживають у Фінляндії, що мають ТМП, будуть одержувати біометричну картку замість наклейки в паспорт [6].

Іншою країною, що схвалила введення «Блакитної карти», стала Німеччина. У такий спосіб уряд має намір розв'язати проблему нестачі кваліфікованої робочої сили в країні. Як пише портал Telegraf.lv, щорічно в Німеччину будуть запрошувати близько 3500 представників

60 затребуваних професій. Згідно зі статистикою, у Німеччині не вистачає, перш за все, математиків, фахівців у галузі ІТ-технологій та природничих наук [6]. За новими правилами, після трьох років роботи в Німеччині власник «Блакитної карти» одержить право на постійне місце проживання. Проект закону передбачає, що іноземні працівники втратять право на отримання ПМП (Дозвіл на постійне місце проживання), якщо протягом перших трьох років перебування в Німеччині звернуться за соціальною допомогою.

«Блакитна карта» у Німеччині видається лише на чотири роки з можливістю продовження. Власник Blue Card, а також члени його родини можуть жити, працювати і подорожувати по території Євросоюзу. Для отримання карти іноземець повинен укласти з роботодавцем трудовий договір як мінімум на один рік [5].

Розмір мінімальної заробітної плати мігранта, який може отримати дозвіл на роботу за спрощеною схемою, у Німеччині встановлено на

Таблиця 1

Передумови отримання «Блакитної карти» у деяких країнах-членах ЄС

Країна	Освіта	Досвід роботи	Поріг заробітної плати, євро	Тестування на ринку праці	Члени сім'ї	Тривалість
Австрія	Диплом про вищу освіту	-	52 418	Так	Так	2 роки
Бельгія	Диплом про вищу освіту	5 років	49 995	Ні	Так	1 рік
Болгарія	Диплом про вищу освіту	5 років	Близько 8 280	Так	Так	2 роки
Чеська Республіка	Диплом про вищу освіту	5 років	17 426	Так	Так	2 роки
Естонія	Диплом про вищу освіту	5 років	14 400	Так (необхідна згода із Фонду страхування на випадок безробіття)	Так	Щонайменше 1 рік
Фінляндія	Диплом про вищу освіту	5 років	57 984	-	Так	2 роки
Франція	Диплом про вищу освіту	5 років	51 444	Ні	Так	3 роки (або тривалість контракту)
Німеччина	Диплом про вищу освіту	5 років	44 800 або 34 900 (для сфер, у яких спостерігається дефіцит робочої сили)	Ні (крім галузей, у яких спостерігається дефіцит робочої сили)	Так	4 роки (або тривалість контракту)
Угорщина	Диплом про вищу освіту	5 років	Близько 11 950	Так	Так	1 рік
Італія	Диплом про вищу освіту	5 років	25 000	Ні	Так	1 рік
Іспанія	Диплом бакалавра	5 років	33 767	Так (якщо вакансія є у переліку галузей де спостерігається дефіцит спеціалістів) і Ні, (якщо є запрошення великої компанії)	Так, але необхідний спеціальний дозвіл	1 рік
Нідерланди	Диплом про вищу освіту	5 років	60 000	-	Так	1 рік

Джерело: [9]

рівні 44,8 тис. євро в рік, для інженерів, лікарів і IT-спеціалістів – від 35 тис. євро в рік [2].

У Німеччині іноземець, що володіє «Блакитною картою», при наявності роботи може отримати дозвіл на постійне проживання вже після трьох років перебування в країні. А для тих, хто встиг вивчити німецьку мову, термін скорочується до двох років. Крім того, полегшується сам процес працевлаштування на роботу. Якщо раніше спеціаліст, який вирішив переїхати на роботу до Німеччини, мав представити для отримання візи гарантію отримання робочого місця, то тепер закон передбачає видачу віз на півроку спеціально для пошуку роботи [5].

Чеська «Блакитна карта» вступила в дію з 1 січня 2011 року. При цьому заявник повинен мати професійну кваліфікацію високого рівня, відповідати вимогам щодо мінімальної заробітної плати. Трудовий договір є необхідним і роботодавець повинен рекламувати вакансію, щонайменше 30 днів на сайті Чеського Міністерства Праці та Соціальної політики [9]. «Блакитна карта» видається на час дії трудового договору, а також додатково надаються три місяці для організації приїзду та розміщення в країні.

Щоб отримати французьку «Блакитну карту», заявник повинен мати вищу освіту або п'ять років досвіду роботи, і укладений трудовий договір не менше ніж на один рік. Роботодавець повинен виплачувати працівнику як мінімум 1,5-кратний розмір мінімальної заробітної плати, встановленої урядом (близько 47,8 тис. євро на рік). Ніяке випробування на ринку праці не потрібно. «Блакитна карта» може видаватися на термін 3 роки [9].

Для отримання румунської «Блакитної карти», заявник повинен продемонструвати диплом про закінчену середню освіту, річний оклад повинен принаймні в чотири рази перевищувати середньорічну зарплату для аналогічної посади в країні (близько 24 тис. євро в рік). Отримувач «Блакитної карти» повинен мати відповідну освіту або необхідний досвід роботи. Час отримання «Блакитної карти» становить лише 15 днів [9]. «Блакитна карта» дійсна протягом двох років (з можливістю продовження), члени сім'ї можуть супроводжувати власника карти. У 2012 році квота дозволів становила 1000.

У таблиці 1 представлено особливості надання «Блакитної карти» в вибраних країнах-членах ЄС.

Висновки. Ще кілька років тому Франко Фраттіні, Єврокомісар з питань юстиції, свободи і безпеки зазначив, що Євросоюз повинен стати таким же привабливим для висококваліфікованих трудових мігрантів, як США, Канада чи Австралія.

Країни-члени ЄС намагалися знайти розв'язок цієї проблеми. Щоб задовольнити потреби ЄС у висококваліфікованих робітниках було вирішено ввести в дію загальноєвропейський дозвіл на працевлаштування для іноземних працівників,

який би діяв у всіх країнах-членах ЄС. Цей документ отримав назву «Блакитна карта» (за кольором прапора Євросоюзу).

Отже, «Блакитна карта», як інструмент міграційної політики має ряд особливих характеристик, які в перспективі, повинні допомогти ЄС стати одним з найпривабливіших у світі регіонів міграції. «Блакитна карта» передбачає:

- Умови праці і зарплата надається на рівних умовах з громадянами країни;
- Вільне пересування по території Шенгенської зони;
- Соціальний захист надається на рівних умовах з громадянами країни;
- Сприятливі умови для возз'єднання сім'ї;
- Перспектива отримання права на Постійне місце проживання.

Проте країни-члени ЄС мають різні пріоритети та потреби ринку праці, спроможність ринку праці прийняти мігрантів [13]. Як зазначалося вище, критерії надання «Блакитної карти» у країнах-членах ЄС дещо відрізняються. Аналіз показав, що в той час як вимоги щодо кваліфікації та максимальної заробітної плати більш-менш однакові у всіх країнах – членах ЄС (за винятком Румунії), відмінності існують у фактично необхідній заробітній платі, необхідності тестування на ринку праці, тривалості надання дозволу (від 1 до 4 років) і часу обробки отриманих документів (15-90 днів). Визначення порогу заробітної плати звичайно залежить від середньорічної заробітної плати в країнах-членах ЄС, які відображають різні стандарти життя і різні рівні купівельної спроможності населення. Крім того, лише одна країна-член ЄС (Румунія) вже розрахувала річну квоту видачі «Блакитної карти».

Все вищезазначене наводить на думку, що країни-члени ЄС достатньо серйозно налаштовані на заохочення припливу висококваліфікованих кадрів з-поза меж ЄС, при цьому надаючи їм право вільного переміщення в межах ЄС.

Сьогодні значна частина наших молодих фахівців прагнуть працювати в Європі, де рівень зарплат не значно вищий. Як наслідок, уже зараз в Україні починає відчуватися нестача кваліфікованої робочої сили. За деякими даними, сьогодні в нашій країні спостерігається брак лікарів, причому приблизно третина цих незаповнених вакансій – у селах. Введення в дію європейської «Блакитної карти» загрожує пострадянським країнам, у тому числі Україні, подальшим «відкачуванням» кваліфікованих фахівців. І доки економічна та політична криза в Україні наростатиме, проблема трудової міграції й надалі загострюватиметься.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Власенко Е. Євросоюз сдал «голубу карту» [Електронний ресурс] // Огонёк, № 8. – Режим доступу: <http://www.ogoniok.com/5035/4/>.
2. Гайдуцький А. 10 Факторів зростання грошових переказів в

- Україну від 11.07.2013 [Електронний ресурс] // Finance.ua. – Режим доступу: <http://news.finance.ua/ua/news/~/305274>.
3. Слейко І.В. Трудова міграція в країнах-членах ЄС / Соціально-економічні проблеми сучасного періоду України. Регіональні особливості організації праці в умовах системної кризи: [зб. наук. пр.] / НАН України. Ін-т регіональних досліджень; відп. ред. Є.І. Бойко. – Львів, 2010. – Вип. 4. – 480 с., с. 324-329.
 4. Італія спростила процедуру прийому на роботу іноземців [Електронний ресурс] // Європейський простір. – Режим доступу: <http://eu.prostir.ua/news/254372.html>.
 5. Німеччина вводить Blue Card для висококваліфікованих фахівців [Електронний ресурс] // iPress.ua. – Режим доступу: http://ipress.ua/news/nimechchyna_vvodyt_blue_card_dlya_vysokokvalifikovanyh_fahivtsiv_5460.html.
 6. Фінляндія й Німеччина запрошують на роботу. Синя карта ЄС. - [Електронний ресурс] // MigrantInfo. Інформація для мігрантів. – Режим доступу: <http://www.migrantinfo.org.ua/phps/i.php?go=home§ion=1&s=156>.
 7. Щербина В. ЄС вводить «синю карту» / Газета День, № 125 – 31.07.2007. <http://www.day.kiev.ua/uk/article/den-planeti/ies-vvodit-sinyu-kartu>.
 8. A common immigration policy for Europe [Електронний ресурс] // European Union. – Режим доступу: http://europa.eu/legislation_summaries./justice_freedom_security/free_movement_of_persons_asylum_immigration_/j0001_en.htm.
 9. Cerna L. Understanding the diversity of EU migration policy in practice: the implementation of the Blue Card initiative / University of Oxford, Policy Studies, 2013. – Vol. 34. – No. 2. – P. 180-200.
 10. Council Directive 2009/50/EC of 25 May 2009 on the conditions of entry and residence of third-country nationals for the purposes of highly qualified employment. Official Journal of the European Union [Електронний ресурс] – EU Blue Card. – Режим доступу: http://www.eubluecard.nl/eu_blue_card.
 11. EU Blue Card [Електронний ресурс] // EU Blue Card Network. – Режим доступу: <http://www.apply.eu/BluCard/>.
 12. Goldirova R. «Blue card to attract top talent from outside EU» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://ar25.org/article/synya-karta-plya-zamanyuvannya-talantiv-u-yevropu.html>.
 13. Hailbronner, K. 2010. «Implications of the EU Lisbon Treaty on EU Immigration Law.» Presentation at the Fourth Workshop on the Transatlantic Exchange for Academics in Migration Studies, San Diego, March 29 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://eucenter.berkeley.edu/files/Hailbronner.pdf>.
 14. Kancs D., Ciaian P. The impact of the EU Blue card policy on economic growth in the African sending countries / South African Journal of Economics Vol. 78:3 September 2010.
 15. Labor market mobility [Електронний ресурс] // MIPEX. – Режим доступу: <http://www.mipex.eu>.